

Türk Din Psikolojisi Dergisi
Turkish Journal for the Psychology of Religion

Sayı: 11 • Haziran 2025 • 119-144
Issue: 11 • June 2025 • 119-144

Çocukluk Çağı Travmalarının Ahlaki Olgunluk Üzerindeki Etkisi: Isparta Örnekleme

The Effect of Childhood Traumas on Moral Maturity:
The Sample of Isparta

Melike Nur Çetinkaya

Corresponding Author | Sorumlu Yazar
Yüksek Lisans Öğrencisi | MA Student
Süleyman Demirel Üniversitesi | Süleyman Demirel University
✉ mnurcet32@gmail.com | 0000-0002-2745-6804
Isparta | Türkiye

Mustafa Memiş

Dr. Öğr. Üyesi | Assistant Professor
Süleyman Demirel Üniversitesi | Süleyman Demirel University
✉ mustafamemis@sdu.edu.tr | 0000-0003-1811-5677
Isparta | Türkiye

<https://doi.org/10.59379/tdpd.1581779>

Türk Din Psikolojisi Dergisi
Turkish Journal for the Psychology of Religion

Makale Bilgisi	Article Information
Makale Türü • Article Type	Araştırma Makalesi • Research Article
Geliş Tarihi • Received	08 Kasım 2024 • 08 November 2024
Düzeltilme Tarihi • Revised	29 Aralık 2024 • 29 December 2024
Kabul Tarihi • Accepted	06 Nisan 2025 • 06 April 2025
Yayın Tarihi • Published	30 Haziran 2025 • 30 June 2025
Değerlendirme • Review	Çift Taraflı Kör • Double-Blind
Hakem • Peer-Review	Dış-Bağımsız • External-Independent
Benzerlik Taraması • Similarity Check	Tamamlandı • Completed
Etik Onay • Ethical Approval	Etik Gerekir • Ethics Required
Çıkar Çatışması • Conflict of Interest	None • Yok
Finansman • Funding	Finansman Yok • No Funding
Lisans • License	Creative Commons BY-NC 4.0
Dergi İletişim • Journal Contact	https://dergipark.org.tr/tr/pub/tdpd

Ö z e t

Bu makalenin amacı, çocukluk çağı travmalarının bireylerin ahlaki olgunluk düzeylerine etkisini çok boyutlu olarak incelemektir. Araştırmanın örneklemi, Isparta ilinde ikamet eden ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 352 denek oluşturmıştır. Örneklemenin demografik özellikleri, araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla toplanmıştır. Çocukluk dönemine ilişkin travma düzeyleri, geçerlik ve güvenirliği sağlanmış Çocukluk Çağı Travma Ölçeği ile ahlaki olgunluk düzeyleri ise Ahlaki Olgunluk Ölçeği ile ölçülmüştür. Araştırmada, mevcut durumu betimlemeye ve değişkenler arası ilişkileri analiz etmeye olanak tanıyan betimsel ve ilişkisel tarama modelleri tercih edilmiştir. Çalışmada, katılımcılara ait veriler, çevrim içi anket formlarıyla toplanmıştır. İkili grup karşılaştırmalarında bağımsız örneklem t-testi, üç ve daha fazla grup karşılaştırmalarında anova kullanılmıştır. Parametrik analizlerde grup farklarını belirlemek için Bonferroni yöntemiyle Post Hoc testi uygulanmıştır. Ahlaki olgunluk ile çocukluk çağı travmaları ve alt boyutları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analiziyle incelenmiştir. Çalışmanın bulguları, çocukluk çağı travmalarının belirli demografik değişkenlerle anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. İlkokul mezunu katılımcıların çocukluk çağı travma puanlarının, ortaokul, lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu katılımcıların puanlarına oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynleri boşanmış bireylerin, ebeveynleri birlikte olan bireylere göre daha yüksek düzeyde çocukluk çağı travması yaşadıkları belirlenmiştir. Aynı şekilde, “dindar olmayan” veya “az dindar” olan katılımcıların çocukluk çağı travma puanlarının, “dindar” ve “çok dindar” olan bireylerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Buna karşın, cinsiyet değişkeninin çocukluk çağı travmaları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı görülmüştür. Ahlaki olgunluk düzeyine ilişkin bulgular ise farklı demografik değişkenlerle farklılık göstermiştir. Cinsiyet ve anne-baba birlikteliği değişkenlerinin, bireylerin ahlaki olgunluk düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Eğitim düzeyine göre yapılan karşılaştırmalarda, ilkököl mezunu bireylerin ahlaki olgunluk düzeylerinin ortaokul, lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunlarına göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Algılanan dindarlık değişkenine göre ise “dindar olmayan” ve “az dindar” olan katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerinin, “dindar” ve “çok dindar” olan katılımcılardan daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

A n a h t a r K e l i m e l e r

Din psikolojisi • Çocukluk dönemi • Travma
Dindarlık • Ahlaki olgunluk

A b s t r a c t

This article aims to examine the effect of childhood traumas on individuals' levels of moral maturity through a multidimensional framework. The research sample consists of 352 participants residing in Isparta, Türkiye, all of whom voluntarily participated in the study. Demographic data were collected via a Personal Information Form developed by the researcher. Childhood trauma levels were assessed using the validated and reliable Childhood Trauma Questionnaire, while moral maturity levels were measured with the Moral Maturity Scale. The study employed descriptive and correlational survey models to capture existing patterns and analyze relationships between variables. Data were gathered through online questionnaire forms. Independent Samples t-tests were used for two-group comparisons, while one-way ANOVA was applied for comparisons across three or more groups. When parametric assumptions were met, Bonferroni post hoc tests were conducted to identify group differences. Pearson correlation analysis was used to explore the relationships between childhood trauma, moral maturity, and their subdimensions. The findings indicate that childhood trauma is significantly associated with certain demographic variables. Participants with only primary education reported higher trauma scores than those with higher levels of education. Individuals whose parents were divorced exhibited more trauma than those from intact families. Likewise, respondents who identified as "non-religious" or "slightly religious" reported significantly higher trauma levels than those identifying as "religious" or "highly religious." However, it was found that the gender variable did not have a statistically significant effect on childhood traumas. In contrast, findings related to moral maturity levels varied across different demographic variables. It was observed that gender and parental marital status had no significant impact on individuals' levels of moral maturity. Comparisons based on educational background revealed that individuals with only a primary school education had lower levels of moral maturity than those who had completed secondary school, high school, associate, undergraduate, or postgraduate education. Regarding perceived religiosity, it was concluded that participants who identified as "non-religious" or "slightly religious" exhibited lower levels of moral maturity compared to those who identified as "religious" or "very religious."

K e y w o r d s

Psychology of religion • Childhood • Trauma
Religiosity • Moral maturity

Giriş

Çocukluk çağı travmaları, bireyin hayatında bazen olumlu etkiler bırakmakla birlikte genellikle olumsuz etkiler bırakmaktadır (Duman, 2019; Akcan, 2018). Bu etkiler çoğunlukla psikolojik rahatsızlıklardır. Çocukluk çağı travmaları yaşamış bireyin çok sayıda psikolojik rahatsızlık yaşama ihtimali vardır. Bu rahatsızlıklar, hafif görünen stres tepkilerinden, intihar gibi ciddi sonuçlara yol açabilen derin psikolojik çöküntülere kadar geniş bir yelpazede yer alabilmektedir (Güleç vd., 2012).

Çocukluk çağı travmalarının yaşanmaması noktasında kimlerin çocukluk çağı travmalarını yaşama ihtimalinin daha yüksek olduğunu bilmek ve çocukluk çağı travmalarının ciddi sonuçlar doğurabileceğini kanıtlamak için öncelikle bilimsel araştırmalar yapmak oldukça önemlidir. Çocukluk çağı travmalarının bireyde nasıl etkiler bırakabileceği üzerine daha önce çeşitli bilimsel araştırmalar yapılmıştır (Çimen, 2020; Kardaş & Tanhan, 2018). Yapılan bu araştırmalar konunun ne kadar karmaşık ve çok boyutlu olabileceğini kanıtlar niteliktedir.

Bu çalışmada, konuya katkı sağlamak amacıyla çocukluk çağı travmalarının ahlaki olgunluk düzeyine etkisi ampirik olarak incelenecektir. Bir etki varsa bu etkinin yönü de bu araştırmanın konusu olacaktır. Elde edilen sonuçlar konuyla ilgili yapılmış daha önceki araştırmalarla karşılaştırılacaktır. Bu çalışma, çocukluk çağı travmalarının ahlaki olgunluk üzerindeki etkilerinin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu çalışma, ahlaki olgunluğun sadece bireysel değil aynı zamanda toplumsal bir araştırma alanı olarak ele alınması gerektiğini vurgulayacaktır.

a. Kavramsal Çerçeve

a.a. Travma

“Travma” kelimesinin kökeni Yunanca, Sanskritçe ve Persçedeki “tere” sözcüğüne uzanmaktadır. M.Ö. 1500'lü yıllara dayanan bu köken “açık delik, yara” anlamına gelmektedir. Bu mana zamanla vücuttaki herhangi bir açıklık ya da bir bütünlükteki kırılmayı ifade etmek için de kullanılmıştır. Bu nedenle travma, sadece fiziksel bir yaralanmayı değil aynı zamanda psikolojik bir bütünlüğün bozulmasını da ifade etmeye başlamıştır. Psikolojik bir terim olarak travma, bireyin fiziksel veya psikolojik bütünlüğünü ciddi şekilde tehdit eden, beklenmedik ve kontrol edilemeyen bir olay veya olaylar silsilesi olarak tanımlanabilir. Bu olağandışı durumlar, bireyin mevcut baş etme mekanizmalarının yetersiz kalmasına yol açabilmekte ve bireyde kalıcı psikolojik, duygusal ve davranışsal sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir (Duman, 2019: 179; Akcan, 2018).

Travmalar, bireyde ve bireyin hayata bakışında olumsuz durumlar meydana getirebilmektedir. Travmadan sonra yaşanabilecek olumsuz durumlar hem fiziksel hem de psikolojik olabilir. Travmadan sonra yaşanabilecek bazı negatif psikolojik durumlar şunlardır: Stres, stres bozukluğu, depresyon, anksiyete, umutsuzluk, alkol ve madde bağımlılığı. Ancak her travmanın olumsuz etki bırakacağını söylemek de doğru değildir. Travmalar bazı zamanlarda olumlu etkiler de bırakabilmektedir. Bu duruma travma sonrası büyüme, gelişme ve büyüme gibi isimler verilmektedir (Özgen & Aydın, 1999; Duman, 2019: 179; Çimen, 2020; Kardaş & Tanhan, 2018; Akcan, 2018).

Geçmişte travma kavramı, ağırlıklı olarak fiziksel yaralanmalarla sınırlı tutulurken, psikolojik travmanın varlığı ve etkileri göz ardı edilmekteydi. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sonrası savaşa katılan askerlerin (fiziksel yara almamalarına rağmen) sergilediği beklenmedik psikolojik tepkiler, psikolojik travmanın varlığına dair ilk ciddi şüpheleri uyandırmış olsa da o zamanlar bu alanda kapsamlı bilimsel çalışmalar yapılmamıştır. Daha sonraları yaşanan Vietnam savaşı psikolojik travmanın araştırılması için bir fırsat doğurmuştur. Savaş gazileri bir dernek kurmuş ve savaşa katılan askerlerin yaşadığı psikolojik rahatsızlıkların görülmesi için çaba sarf etmiştir. Aynı zamanda 1970'lerde kadınlar, sürekli olarak tecavüze maruz kalmalarının göz ardı edilmesine karşı çıkarak Amerika'da kadın hareketi başlatmışlardır. Vietnam savaş gazilerinin ve Amerikan kadın hareketinin bu çabaları psikolojik travmanın bilimsel olarak araştırılmasına ve 1980 yılında kabul edilmesine kapı aralamıştır (Özen, 2017).

a.b. Çocukluk Çağı Travmaları

Çocukluk çağı travmaları, beş istismar türüne verilen ortak isimdir. Bunlar fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmaldir. Çocukluk çağı travmaları, 18 yaşından önce yaşanan istismar veya ihmallerden kaynaklanmaktadır. 18 yaş altındaki bireyin uğradığı fiziksel, duygusal, zihinsel ve toplumsal gelişimlerini zedeleyici her tür davranışa istismar denmektedir. 18 yaş altındaki bireyin beslenme, bakım, gözetim, eğitim gibi ihtiyaçlarının karşılanmamasına ise ihmal denilmektedir (Yöyen, 2017: 268).

Cinsel istismar, cinsel gelişimini tamamlamamış çocuğun bir yetişkin tarafından güç kullanılarak, tehditle veya kandırma yolu ile cinsel obje olarak kullanılmasıdır (Aktepe, 2009: 97). Fiziksel istismar, çocuğa kasten fiziksel bir zararda bulunmakken, duygusal istismar onun duygularını zedeleyecek davranışlarda bulunmaktır. Fiziksel ihmal, çocuğu beslenme

ve giyinme gibi konularda ihmal etmektir. Duygusal ihmal ise çocuğa ilgi ve sevgi göstermemektir (Yöyen, 2017: 268).

Çocuk bu istismar ve ihmallerden birine veya birkaçına maruz kaldığında sayısız hastalıkla karşı karşıya kalması muhtemeldir. Örneğin cinsel istismara uğramış bir çocukta ‘anksiyete bozuklukları, uyku bozuklukları, kabuslar, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu, uyurgezerlik, depresyon, benlik saygısında zedelenme, yeme bozuklukları ve cinsel işlev bozukluğu’ gibi sıkıntılar ortaya çıkabilir (Güleç vd., 2012: 123-125).

Çocuğun istismar edildiği bilgisine ve istismarların nedenine çoğu defa ulaşmak mümkün olmamaktadır. Çocuk; mağduriyet, suçluluk ve utanç gibi nedenlerden dolayı maruz kaldığı şiddeti kimseye söyleyememekte ve yardım isteyememektedir. Bunun sonucunda istismar edilmeye devam etmektedir. Örneğin cinsel istismara uğrayanların sadece %15’i istismara uğradıklarını bildirmektedirler (Aktepe, 2009: 98-99).

a.c. Ahlaki Olgunluk

Ahlaki olgunluk kavramı, araştırmacılar tarafından çeşitli açılardan ele alındığından literatürde ortak bir tanım üzerinde uzlaşma sağlanamamıştır. Bu durum ahlak ve olgunluk kavramlarının ayrı ayrı tanımlanarak daha net bir çerçeve oluşturulmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Ahlak kelime olarak daha çok neyin doğru neyin yanlış olduğunu belirlemek için kullanılmaktadır. Örneğin “Hırsızlık ahlaksızlıktır.” denildiğinde hırsızlığın yanlış olduğu vurgulanmaktadır. “Yardımseverlik, ahlaka uygun bir davranıştır.” denildiğinde ise yardımseverliğin doğru bir davranış olduğu belirtilmektedir. Ahlak terim olarak ise “*felsefî, dini, kültürel ve sosyal bağlamda insanların davranışlarında yanlış veya doğrunun belirlenmesinde kabul edilen yargı, ilkeler sistemi veya inancı için kullanılmaktadır*”. Ahlakı sistematik bir şekilde inceleyen felsefe dalına ise “etik” denir (Apaydın, 2016: 10-11).

Olgunluk ise bir şeyin kemal hale gelmesidir. Psikolojik bir terim olarak olgunluk, toplumsal açıdan kabul edilen cinsel, zihinsel ve duygusal bir bütünlüğe varma evresidir. Bu, kişinin psikolojik ve fizyolojik olarak kemale ermesi demektir. Her iki yönden bir tanesinin eksik olması durumunda kemalin sağlanmadığı anlamına gelmektedir. Ancak ahlaki olgunlukta daha çok kişinin içsel yönü ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda ahlaki olgunluk şu şekilde tanımlanabilir: “*Ahlaki olgunluk, kişinin ahlaki davranışın ortaya çıkış sürecinde rol oynayan aklı, duygusal ve davranışa dönük becerileri bir bütünlük içerisinde geliştirerek, benimsenen ahlak anlayışına en üst düzeyde uygun tavır geliştireceği bir yetkinleşme sürecidir*” (Tekin, 2017: 2290-2291).

Sonuç olarak ahlaki olgunluğun; kişinin karmaşık ahlaki durumlarda bilişsel, davranışsal, duygusal, sosyal ve kültürel olarak ahlaki ilkeleri en iyi şekilde uygulayabilme becerisi olduğu ifade edilebilir.

b. Yöntem

Çocukluk çağı travmalarının ahlaki olgunluk düzeyleri üzerindeki etkilerini incelemek için hazırlanan bu araştırmada, nicel bir metodoloji kullanılarak ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Çalışmada araştırılacak temel soru, katılımcıların çocukluk dönemlerinde yaşadıkları travmatik deneyimler ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasında pozitif veya negatif yönde bir ilişki olup olmadığının belirlenmesidir.

b.a. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Isparta ili oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise söz konusu ilde ikamet etmekte olan ve farklı sosyodemografik özelliklere sahip (cinsiyet, eğitim durumu, çocukluk çağında anne-baba birlikteliği ve algılanan dindarlık), tesadüfi örneklem metoduyla belirlenen toplamda 352 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların 191'i (%54,3) kadın, 161'i (%45,7) ise erkektir.

b.b. Problem ve Hipotezler

Dünyanın daha yaşanabilir bir yer olması için elbette toplumun ahlaki bireylerden oluşması gerekmektedir. Bu bağlamda bireylerin ahlaki olarak yetiştirilmesi için ahlaki olgunluğu etkileyebilecek faktörlerin bilimsel olarak belirlenmesi önemlidir. Bu çalışmadaki amaç, Isparta ili örneğinde çocukluk çağı travmalarının ahlaki olgunluk düzeyine etkisini net bir şekilde ortaya koymaktır. Bu doğrultuda bu soruna cevap bulabilmek için araştırmada ele alınan problem şudur:

“Katılımcıların çocukluk çağı travmaları ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?”

Araştırmanın probleminden hareketle test edilen hipotezler ise şunlardır:

- Katılımcıların çocukluk çağı travmaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.
- Katılımcıların çocukluk çağı travmaları eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.
- Katılımcıların çocukluk çağı travmaları anne-baba birlikteliği değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.

- Katılımcıların çocukluk çağı travmaları algılanan dindarlık değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.
- Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.
- Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.
- Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri anne-baba birlikteliği değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.
- Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri algılanan dindarlık değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.
- Katılımcıların çocukluk çağı travmaları ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Katılımcıların çocukluk çağı travmaları arttıkça ahlaki olgunluk düzeyleri düşmektedir.

b.c. Veri Toplama Araçları

Çalışmadaki veriler anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırmaya katılım, katılımcılara özel olarak hazırlanmış çevrimiçi anket formu (Google Forms) aracılığıyla sağlanmıştır. Bu yöntem ile katılımcılar araştırmaya internetin olduğu her yerde kolayca erişebilmişlerdir. Katılımcıların çocukluk çağı düzeylerinin tespiti için Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, ahlaki olgunluk düzeylerinin tespiti için de Ahlaki Olgunluk Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının geniş açıklanması şu şekildedir:

(i)-*Kişisel Bilgi Formu*: Araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Katılımcıların demografik değişkenlerinin (cinsiyet, eğitim durumu, çocukluk döneminde anne-baba birlikteliği ve algılanan dindarlık) tespiti için kullanılmıştır.

(ii)-*Çocukluk Çağı Travma Ölçeği*: Katılımcıların çocukluk çağı travmalarını tespit etmek için kullanılmıştır. Ölçek Bernstein vd. (1994) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin ilk hali 53 maddeden oluşmakta olup sonradan 28 maddeye düşürülmüştür. Ölçeğin Türkçeye uyarlamasının, geçerlik ve güvenirlik çalışması Şar vd. (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçek, çocuk istismarının beş farklı alt boyutunu ölçmek üzere tasarlanmıştır. Bu alt boyutlar ve ilgili madde numaraları şöyledir: Duygusal (emosyonel) istismar 3,8,14,18,25 numaralı maddelerle, fiziksel istismar 9,11,12,15,17 numaralı maddelerle, fiziksel ihmal 1,2,4,6,26 numaralı maddelerle, duygusal (emosyonel) ihmal 5,7,13,19,28 numaralı madde-

lerle, cinsel istismar 20,21,23,24,27 numaralı maddelerle değerlendirilmektedir. 10,16 ve 22. maddeler ise travmanın inkarını ölçmektedir (Şar vd., 2012).

(iii)-*Ahlaki Olgunluk Ölçeği*: Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerini değerlendirmek için kullanılmıştır. Ölçeğin geliştirilmesi, geçerlik ve güvenirliği Ay (2020) tarafından yapılmıştır. Ölçek beşli Likert tipi şeklinde tasarlanmış olup 17 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır.

b.d. Verilerin Toplanması ve Analizi

İstatistiksel analizde SPSS 25.0 programı tercih edilmiştir. Analizlerde tanımlayıcı istatistikler frekans (n), yüzde (%), ortalama (X), standart sapma (SS), minimum ve maksimum değerler olarak belirtilmiştir.

Ahlaki Olgunluk ve Çocukluk Çağı Travmalarının normal dağılım hipotezine uyup uymadığı çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılmak suretiyle tespit edilmiş ve parametrik test yöntemleri tercih edilmiştir.

Kişisel bilgilerine göre değişkenlerin grup puanlarının farklılaşma durumu incelenirken normal dağılım varsayımını gösteren değişkenlerin iki grup karşılaştırmalarında “Bağımsız Örneklem t Testi” üç ve üzeri grup karşılaştırmalarında “ANOVA” kullanılmıştır.

Parametrik testlerin kullanılmasından grup farkı için Post Hoc Testi yapılmış ve grup ortalamaları parametrik çoklu karşılaştırma testi olan Bonferroni metoduyla incelenmiştir.

Ahlaki Olgunluk ve Çocukluk Çağı Travmaları ve alt boyutlarının arasındaki ilişki incelenirken parametrik test yöntemlerinden “Pearson Korelasyon” analizi tercih edilmiştir. Ayrıca ulaşılan bütün sonuçlarda istatistiki anlamlılık $p < 0,05$ seviyesinde değerlendirilmiştir.

b.e. Örneklemin Sosyo-Demografik Özellikleri

Örneklemin sosyo demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo-1:
Örneklemin sosyo-demografik özellikleri

SDÖ	Alt Kategori	n	%
Cinsiyet	Kadın	191	54,3
	Erkek	161	45,7
Eğitim Durumu	İlköğretim	34	9,7
	Lise	41	11,6
	Ön lisans	48	13,6
	Lisans	211	59,9
	Lisansüstü	18	5,1

Çocukluk Döneminde Anne-Baba Birlikteliği	Anne-baba birlikte	318	90,3
	Anne-baba ayrı (boşanmış)	19	5,4
	Ölüm nedeniyle ebeveyn kaybı	15	4,3
Algılanan Dindarlık Düzeyi	Dindar değil	21	6,0
	Az dindar	68	19,3
	Dindar	233	66,2
	Çok dindar	30	8,5

Tablo-1'deki araştırmaya katılan 352 kişinin demografik dağılımı incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğunun kadın (%54,3) olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi dağılımında ise katılımcıların büyük çoğunluğunu (%59,9) lisans mezunları oluşturmaktadır; ilköğretim (%9,7), lise (%11,6), ön lisans (%13,6) ve lisansüstü (%5,1) eğitim seviyelerindeki bireylerin oranı ise daha düşüktür. Çocukluk döneminde anne-baba birlikteliği değişkeninde katılımcıların %90,3'ü anne ve babasıyla birlikte yaşamışken, %5,4'ü boşanmış ebeveynlere ve %4,3'ü ebeveyn kaybına sahiptir. Son olarak; algılanan dindarlık düzeyi dağılımında katılımcıların %66,2'si kendisini “dindar” olarak tanımlarken, %19,3'ü “az dindar”, %8,5'i “çok dindar” ve %6'sı ise “dindar değil” olarak tanımlamaktadır.

c. Bulgular

Makalenin bu bölümünde ise araştırmada elde edilen nicel bulgular sunulmuştur.

c.a. Örneklemin Çocukluk Çağı Travma Düzeyleri

Tablo-2'de örneklemin Çocukluk Çağı Travmalar Ölçeğinden elde ettiği puanlar sunulmuştur.

Tablo-2:

Örneklemin Çocukluk Çağı Travmalar Ölçeği puanları					
Ölçek	n	Min	Max	Ort	SS
Çocukluk Çağı Travmaları	352	25,00	101,00	37,52	11,32
Cinsel istismar	352	5,00	24,00	5,57	2,11
Fiziksel istismar	352	5,00	25,00	5,87	2,31
Duygusal ihmal	352	5,00	25,00	11,12	4,81
Duygusal istismar	352	5,00	25,00	7,38	3,49
Fiziksel ihmal	352	5,00	21,00	7,58	2,83

Tablo-2, araştırma kapsamında değerlendirilen değişkenlere yönelik betimsel analiz sonuçlarını sunmaktadır. Toplam 352 katılımcı üzerinden elde edilen verilere göre: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinde minimum puan 25,00 ve maksimum puan 101,00 arasında değişirken ortalama puan 37,52 ve standart sapma 11,32'dir. Bu sonuç, katılımcıların

çocukluk dönemlerinde yaşadıkları travmaların çeşitliliğini ve genel olarak düşük bir travma düzeyi sergilediklerini göstermektedir. Cinsel istismar için minimum puan 5,00 ve maksimum puan 24,00 olup, ortalama puan 5,57 ve standart sapma 2,11'dir. Bu, katılımcıların cinsel istismar düzeyinin oldukça düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Fiziksel istismar ölçeğinde minimum puan 5,00 ve maksimum puan 25,00'dir. Ortalama puan 5,87 ve standart sapma 2,31 olarak belirlenmiştir. Bu da fiziksel istismar düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Duygusal ihmal için minimum puan 5,00 ve maksimum puan 25,00 iken ortalama puan 11,12 ve standart sapma 4,81 olarak tespit edilmiştir. Duygusal ihmal düzeyinin katılımcılar arasında değişkenlik gösterdiği söylenebilir. Duygusal istismar ölçeğinde minimum puan 5,00 ve maksimum puan 25,00 olup ortalama puan 7,38 ve standart sapma 3,49'dur. Bu, duygusal istismar düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Son olarak, fiziksel ihmal için minimum puan 5,00 ve maksimum puan 21,00 iken ortalama puan 7,58 ve standart sapma 2,83 olarak belirlenmiştir. Fiziksel ihmal düzeyinin de düşük seviyelerde olduğu gözlemlenmektedir.

Bu sonuçlar, çocukluk çağı travmaları ve istismar türlerinin genelde düşük seviyelerde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, bireylerin çocukluk dönemlerinde yaşadıkları olumsuz deneyimlerin az olduğunu göstermektedir.

c.b. Örneklemin Ahlaki Olgunluk Düzeyleri

Tablo-3'te örneklemin Ahlaki Olgunluk Ölçeğinden elde ettiği puanlar sunulmuştur.

Tablo-3:
Örneklemin Ahlaki Olgunluk Ölçeği puanları

Ölçek	n	Min	Max	Ort	SS
Ahlaki Olgunluk	352	43,00	85,00	76,51	7,67

Araştırmanın değişkenlerinden Ahlaki Olgunluk Ölçeğine yönelik tanımlayıcı istatistikler Tablo 12'de verilmiştir. 352 katılımcı üzerinden yapılan ölçümlerde, ahlaki olgunluk puanlarının minimum 43,00 ve maksimum 85,00 olduğu; ortalamanın 76,51 ve standart sapmanın (SS) 7,67 olduğu görülmektedir.

Bu değerler, katılımcıların genel olarak yüksek bir ahlaki olgunluk düzeyine sahip olduğunu ve puan dağılımının oldukça dar bir aralıkta yoğunlaştığını göstermektedir.

c.c. Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Çocukluk Çağı Travmaları

Tablo-4'te Çocukluk çağı travmaları genel ortalama ve alt boyutları-
nın örneklemin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşmasını gös-
teren sonuçlar bulunmaktadır.

Tablo-4:
Sosyo-demografik değişkenlere göre çocukluk çağı travmaları

SDD		ÇÇT	Cinsel istismar	Fiziksel istismar	Duygusal ihmal	Duygusal istismar	Fiziksel ihmal
	n	X (Ss)	X (Ss)	X (Ss)	X (Ss)	X (Ss)	X (Ss)
Cinsiyet							
Kadın	191	38,20 (12,82)	5,74 (2,56)	5,91 (2,56)	11,46 (5,40)	7,63 (3,86)	7,47 (3,08)
Erkek	161	36,71 (9,22)	5,38 (1,37)	5,82 (1,98)	10,71 (4,00)	7,08 (2,97)	7,71 (2,50)
Test/p		1,236 / 0,217	1,598 / 0,111	0,347/ 0,729	1,451 / 0,148	1,485 / 0,139	-0,820/ 0,413
Eğitim							
İlköğretim ^a	34	46,21 (16,79)	5,00 (0,00)	6,79 (4,19)	15,71 (7,00)	7,88 (4,28)	10,82 (4,25)
Lise ^b	41	36,02 (8,47)	5,29 (1,47)	5,41 (1,45)	11,10 (4,24)	6,46 (2,50)	7,76 (3,00)
Ön lisans ^c	48	35,21 (8,43)	5,10 (0,52)	5,81 (2,23)	10,25 (3,82)	6,65 (2,54)	7,40 (1,97)
Lisans ^d	211	36,96 (10,63)	5,83 (2,57)	5,80 (2,03)	10,62 (4,37)	7,64 (3,56)	7,06 (2,27)
Lisansüstü ^e	18	37,28 (12,78)	5,56 (1,34)	6,06 (1,95)	10,67 (4,19)	7,39 (4,58)	7,61 (3,18)
Test		6,155/ , 000	2,216/ , 067	1,862/ , 117	9,559/ , 000	1,736/ , 142	15,14/ , 000
Grup Farkı		a > b, c, d, e			a > b, c, d, e		a > b, c, d, e
Ebeveyn Birlikteliği							
Birlikte ^a	318	36,76 (10,44)	5,50 (1,89)	5,56 (2,20)	10,59 (4,46)	6,38 (2,56)	7,19 (3,24)
Ayrı ^b	19	46,42 (14,22)	6,32 (3,50)	6,68 (2,68)	13,84 (6,12)	8,73 (4,22)	8,78 (4,43)
Birisi Vefat ^c	15	42,33 (18,47)	6,13 (3,64)	5,80 (2,86)	12,00 (5,60)	6,87 (3,68)	7,00 (4,31)
Test		8,269/ , 00	1,896/ , 152	3,278/ , 038	6,558/ 0,002	7,651/ 0,001	10,574/ 0,000
Grup Farkı		b > a		b > a	b > a	b > a	b > a
Dindarlık Algısı							
Dindar değil ^a	21	44,29 (13,09)	8,00 (5,38)	6,43 (2,84)	12,95 (4,72)	9,29 (4,38)	7,62 (2,20)
Az dindar ^b	68	40,75 (11,25)	5,74 (1,86)	6,06 (2,29)	12,69 (4,98)	8,18 (3,50)	8,09 (2,88)
Dindar ^c	233	36,25 (10,83)	5,07 (2,09)	5,74 (2,27)	10,61 (4,66)	7,09 (3,43)	7,46 (2,87)
Çok Dindar ^d	30	35,30 (11,30)	3,60 (1,80)	6,03 (2,24)	10,23 (4,80)	6,53 (2,43)	7,33 (2,78)
Test		5,941/ , 001	11,539/ , 000	,863/ ,460	4,790/ ,003	4,553/ ,004	,951/ ,416
Grup Farkı		a,b > c,d	a > b,c,d			a > c,d	

Tablo-4'e bakıldığında örneklemin cinsiyeti ile çocukluk çağı travmaları dahil olmak üzere tüm alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı bir

fark bulunmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Buna göre, araştırma öncesinde öngörülen “Katılımcıların çocukluk çağı travmaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.” hipotezi doğrulanmamıştır.

Katılımcıların eğitim durumu ile cinsel istismar ve duygusal istismar düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Çocukluk çağı travmaları açısından, ilköğretim mezunlarının ortalama puanı 46,21 ($SS = 11,93$) ile diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuştur. $F = 6,155$ ve $p < 0,001$ değerleri, ilköğretim düzeyinin çocukluk çağı travmaları üzerindeki etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Cinsel istismar düzeyinde, $F = 2,216$ ve $p = 0,067$ bulunmuştur, ancak bu değerler istatistiksel olarak anlamlı değildir. Fiziksel istismar açısından, $F = 1,862$ ve $p = 0,117$ değerleri ile yine anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal ihmal düzeyinde, ilköğretim mezunu katılımcıların ortalama puanı 14,41 ($SS = 2,89$) diğer gruplara göre daha yüksektir. $F = 9,559$ ve $p < 0,001$ bulunmuştur, bu da ilköğretim düzeyinin duygusal ihmal üzerindeki etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre, araştırma öncesinde öngörülen “Katılımcıların çocukluk çağı travmaları eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.” hipotezi doğrulanmıştır.

Ayrılmış ebeveynlere sahip bireylerin çocukluk çağı travmaları ortalaması ($Ort = 46,42$, $SS = 14,22$), birlikte yaşayan ebeveynlere sahip bireylerden ($Ort = 36,76$, $SS = 10,44$) anlamlı derecede yüksektir ($F = 8,269$, $p < 0,001$). Cinsel istismar alt boyutunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Fiziksel istismar puanları, ayrılmış ebeveynlere sahip bireylerde ($Ort = 6,68$, $SS = 2,68$) birlikte olanlara ($Ort = 5,56$, $SS = 2,20$) göre anlamlı olarak daha yüksektir ($F = 3,278$, $p = 0,038$). Duygusal ihmal açısından da ayrılmış ebeveynlere sahip bireylerin puanları ($Ort = 13,84$, $SS = 6,12$), birlikte olanlardan ($Ort = 10,59$, $SS = 4,46$) anlamlı derecede yüksektir ($F = 6,558$, $p = 0,002$). Duygusal istismar değişkeninde ise ayrılmış ebeveynlere sahip bireylerin ortalaması ($Ort = 8,73$, $SS = 4,22$), birlikte olanlardan ($Ort = 7,18$, $SS = 3,23$) anlamlı derecede yüksektir ($F = 7,651$, $p = 0,001$). Fiziksel ihmalde, ebeveyn kaybı yaşayan bireylerin ortalaması ($Ort = 7,00$, $SS = 4,31$), birlikte olanlardan ($Ort = 7,19$, $SS = 3,24$) daha yüksektir ($F = 10,574$, $p = 0,000$). Elde edilen bulgulara göre, araştırma öncesinde öngörülen “Katılımcıların çocukluk çağı travmaları anne-baba birlikteliği değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.” hipotezi doğrulanmıştır.

Dindarlık algısında dindar olmayan bireylerin ($Ort = 44,29$, $SS = 13,09$) ve az dindar olan bireylerin çocukluk çağı travma puanları ($Ort = 40,75$, $SS = 11,25$), dindar ($Ort = 36,25$, $SS = 10,83$) ve çok dindar

(Ort = 35,30, SS = 11,30) bireylerden anlamlı derecede yüksektir ($F = 5,941$, $p < 0,001$). Cinsel istismar puanlarında da dindar olmayan bireylerin ortalaması (Ort = 8,00, SS = 5,38), dindar (Ort = 5,36, SS = 1,61), az dindar (Ort = 5,74, SS = 1,86) ve çok dindar (Ort = 5,17, SS = 0,53) bireylerden anlamlı bir şekilde yüksektir ($F = 11,539$, $p < 0,001$). Duygusal ihmal puanlarında dindar olmayan bireylerin ortalaması (Ort = 12,95, SS = 4,72), diğer gruplardan anlamlı olarak yüksektir ($F = 4,790$, $p < 0,001$). Duygusal istismar puanlarında dindar olmayan bireylerin ortalaması (Ort = 9,29, SS = 4,38), dindar (Ort = 7,09, SS = 3,43) ve çok dindar bireylerden (Ort = 6,53, SS = 2,43) anlamlı şekilde yüksektir ($F = 4,553$, $p < 0,001$). Elde edilen sonuçlar neticesinde, araştırma öncesinde öngörülen “Katılımcıların çocukluk çağı travmaları algılanan dindarlık değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.” Hipotezi doğrulanmıştır.

c.d. Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Ahlaki Olgunluk

Tablo-5’te ahlaki olgunluğun genel ortalama ve alt boyutlarının örneklemin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşmasını gösteren sonuçlar sunulmuştur.

Tablo-5:

Sosyo-demografik değişkenlere göre ahlaki olgunluk		
SDD		Ahlaki Olgunluk
	n	X (Ss)
Cinsiyet		
Kadın	191	76,12 ± 7,80
Erkek	161	76,98 ± 7,51
Test/p		-1,048/0,295
Eğitim		
İlköğretim ^a	34	71,53 ± 12,14
Lise ^b	41	76,73 ± 6,47
Ön lisans ^c	48	78,08 ± 5,66
Lisans ^d	211	76,68 ± 7,19
Lisansüstü ^e	18	79,17 ± 6,16
Test		4,873/0,001
Grup Farkı		b, c, d, e > a
Ebeveyn Birlikteliği		
Birlikte ^a	318	76,70 ± 7,53
Ayrı ^b	19	73,68 ± 8,23
Birisi Vefat ^c	15	76,00 ± 9,49
Test		1,426, 0,242
Dindarlık Algısı		
Dindar değil ^a	21	73,24 ± 7,93
Az dindar ^b	68	72,51 ± 9,16
Dindar ^c	233	77,38 ± 6,87

Çok Dindar ^d	30	81,10 ± 4,84
Test		13,264/0,000
Grup Farkı		c, d > a, b

Tablo-5'te örneklemin çeşitli demografik özelliklerine göre ahlaki olgunluk düzeyleri incelenmiştir.

Cinsiyet değişkenine göre yapılan analizde, kadın katılımcıların ortalama puanı 76,12 (SS = 7,80), erkek katılımcıların ortalama puanı ise 76,98 (SS = 7,51) olarak belirlenmiştir. T-testi sonucunda $t = -1,048$ ve $p = 0,295$ değerleri bulunmuş, bu da cinsiyetler arasında ahlaki olgunluk düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymuştur. Bu sonuçlara göre araştırma öncesinde öngörülen “Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.” hipotezi kabul edilmiştir.

Eğitim düzeyine göre yapılan analizde, farklı eğitim grupları arasında ahlaki olgunluk düzeyinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($F = 4,873$, $p = 0,001$). İlköğretim düzeyindeki katılımcıların ortalama puanı 71,53 (SS = 12,14) iken, lise (76,73 ± 6,47), ön lisans (78,08 ± 5,66), lisans (76,68 ± 7,19) ve lisansüstü (79,17 ± 6,16) grupları bu seviyeden anlamlı olarak daha yüksektir. Bu neticeye göre araştırma öncesinde öngörülen “Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.” hipotezi kabul edilmiştir.

Anne-baba birliktelik durumuna göre yapılan analizde, ahlaki olgunluk puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F = 1,426$, $p = 0,242$). Anne-babası birlikte olanların ortalama puanı 76,70 (SS = 7,53), boşanmış olanların 73,68 (SS = 8,23) ve ebeveyn kaybı yaşayanların 76,00 (SS = 9,49) olarak belirlenmiştir. Bu sonuca göre araştırmada test edilen “Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri anne-baba birlikteliği değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.” hipotezi kabul edilmemiştir.

Son olarak, dindarlık algısının ahlaki olgunluk üzerindeki etkisi incelendiğinde, ANOVA analizi sonuçlarına göre ($F = 13,264$, $p = 0,000$) dindarlık düzeylerinin ahlaki olgunluk puanları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmektedir. “Dindar değil” (73,24 ± 7,93) ve “az dindar” (72,51 ± 9,16) gruplarının ahlaki olgunluk puanları, “dindar” (77,38 ± 6,87) ve “çok dindar” (81,10 ± 4,84) gruplarına göre anlamlı derecede daha düşüktür. Bu sonuçlar, dindarlık algısı yükseldikçe ahlaki olgunluk düzeyinin de yükseldiğini göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre, araştırmada test edilen “Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri algılanan dindarlık değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşır.” hipotezi doğrulanmıştır.

c.e. Çocukluk Çağı Travmaları ile Ahlaki Olgunluk Arasındaki İlişki

Makalenin bu kısmında ise ahlaki olgunluk ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişki, parametrik test yöntemlerinden “Pearson Korelasyon Analizi” ile incelenmiştir. İstatistiki anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ seviyesinde değerlendirilmiştir. Korelasyon katsayısının değerlendirme ölçütleri şöyledir: “ $0.00 = r_p$ ise ilişki yoktur.” “ $0.00 < r_p < 0.29$ ise düşük düzeyde ilişki vardır.” “ $0.30 < r_p < 0.69$ ise orta düzeyde ilişki vardır.” “ $0.70 < r_p < 0.99$ ise yüksek düzeyde ilişki vardır.” “ $1.00 = r_p$ ise mükemmel ilişki vardır” (Köklü ve diğerleri, 2006).

Tablo-6:

Çocukluk çağı travmaları ile ahlaki olgunluk arasındaki ilişki
(pearson korelasyon analizi)

Değişkenler	Ahlaki Olgunluk
Çocukluk çağı travmaları	r_p -,442** p ,000
Cinsel istismar	r_p -,107* p ,045
Fiziksel istismar	r_p -,214** p ,000
Duygusal ihmal	r_p -,464** p ,000
Duygusal istismar	r_p -,225** p ,000
Fiziksel ihmal	r_p -,448** p ,000

Tablo-6, çocukluk çağı travmaları ile ahlaki olgunluk arasındaki ilişkiyi gösteren Pearson korelasyon analizi sonuçlarını sunmaktadır. Araştırmaya katılan toplam 352 kişi üzerinden elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Çocukluk çağı travmaları ile ahlaki olgunluk arasında -0,442 düzeyinde negatif bir korelasyon bulunmaktadır ($p = 0,000$). Bu, çocukluk çağı travmalarının artmasıyla ahlaki olgunluğun azalacağını göstermektedir. Cinsel istismar ile ahlaki olgunluk arasındaki korelasyon -0,107 olarak bulunmuştur ($p = 0,045$). Bu, cinsel istismarın artmasıyla ahlaki olgunluğun azalacağını göstermektedir. Fiziksel istismar ile ahlaki olgunluk arasındaki korelasyon -0,214 olup, bu durum da fiziksel istismarın artmasıyla ahlaki olgunluğun azalacağını göstermektedir ($p=0,000$). Duygusal ihmal ile ahlaki olgunluk arasındaki ilişki daha güçlü bir negatif korelasyona sahiptir (-0,464, $p=0,000$). Bu, duygusal ihmalin artmasıyla ahlaki olgunluğun azalacağını göstermektedir. Duygusal istismar ile ahlaki olgunluk arasındaki korelasyon -0,225 olarak bulunmuştur ($p =$

0,000), duygusal istismarın artmasıyla ahlaki olgunluğun azalacağını söylemek mümkündür. Fiziksel ihmal ile ahlaki olgunluk arasındaki negatif korelasyon değeri ise -0,448 olarak tespit edilmiştir ($p=0,000$). Bu da fiziksel ihmalin artmasıyla ahlaki olgunluğun azalacağını göstermektedir.

Genel olarak analiz sonuçları, çocukluk çağı travmalarının ve özellikle duygusal ihmal ile fiziksel ihmalin ahlaki olgunluk üzerinde belirgin bir olumsuz etkisi olduğunu göstermektedir. Bu ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olması, çocukluk döneminde yaşanan travmaların bireylerin ahlaki gelişimlerine negatif yönde etki ettiğini ortaya koymaktadır.

Elde edilen bulgular sonucunda “katılımcıların çocukluk çağı travmaları ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki vardır. Katılımcıların çocukluk çağı travmaları arttıkça ahlaki olgunluk düzeyleri düşmektedir” şeklinde hazırlanan hipotez doğrulanmıştır. Araştırmada “katılımcıların çocukluk çağı travmaları ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” problemine cevap aranmıştır. Eldeki sonuçlar incelendiğinde çocukluk çağı travmalarının, ahlaki olgunluk düzeyini negatif yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Bu durum, travmatik deneyimlerin bireyin kişilik yapısı üzerindeki bozucu etkileriyle açıklanabilir. Travma yaşamış bireyler, yaşadıkları olumsuz deneyimler sonucu gelişen güvensizlik, empati eksikliği ve duygusal düzenleme güçlükleri gibi sorunlarla baş etmek durumunda kalabilmektedirler (Duman, 2019). Bu durum da bireylerin ahlaki yargılarını ve davranışlarını olumsuz yönde etkileyerek ahlaki olgunluk düzeylerinin düşmesine neden olabilmektedir.

S o n u ç

Bu araştırmanın bulguları, çocukluk çağı travmaları ile ahlaki olgunluk arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Çocukluk çağı travmalarının artmasıyla ahlaki olgunluk düzeyi azalmaktadır. Bu çalışma çocukluk çağı travmaları ve ahlaki olgunluk düzeyini karşılaştıran ilk araştırma olması nedeniyle önemlidir.

Araştırmada elde edilen verilere göre örneklemin çocukluk çağı travmalarının bazı sosyo-demografik özelliklere göre değiştiği görülürken bazı sosyo-demografik özelliklere göre değişmediği görülmüştür. Buna göre çalışmanın sonuçları çocukluk çağı travmalarında, erkeklerle kadınlar arasında bir fark olmadığını göstermiştir. Peker’in (2017) çalışmasında da çocukluk çağı travmalarında cinsiyetin ortaya bir fark koymadığı sonucu elde edilmiştir. Ancak Akyl’ın (2019) yaptığı çalışmada, erkeklerin daha çok çocukluk çağı travmaları yaşadığı tespit edilmiştir.

Türkçil'in (2021) yaptığı araştırmada ise kadınların daha çok çocukluk çağı travmaları yaşadığını bulgulamıştır.

Çalışmanın bulgularına göre çocukluk çağı travmalarının eğitim durumu değişkenine göre değiştiği tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan ilkokul mezunu katılımcıların çocukluk çağı travmaları puanları; ortaokul, lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunu katılımcıların puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. İzgi'nin (2020: 30) çalışmasında bu çalışmadaki sonuca benzer bir sonuç elde edilmiştir. İzgi'nin çalışmasında eğitim durumu lise ve altı olanların çocukluk çağı travmaları, eğitim durumu lisans ve üzeri olanlardan daha yüksek bulunmuştur. Şenocak (2023), Akyl (2019) ve Peker'in (2017) yaptığı araştırmalarda ise çocukluk çağı travmalarının eğitim durum değişkenine göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

Araştırmanın sonuçlarında çocukluk çağı travmalarının anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre farklılaştığı görülmüştür. Buna göre anne-babası boşanmış olan bireylerin çocukluk çağı travmaları, anne-babası birlikte olan bireylerden anlamlı derecede daha yüksektir. Şenocak'ın (2023) araştırmasında da bu araştırmaya benzer bir şekilde anne-baba ayrı ve boşanmış olanların çocukluk çağı travmaları, anne-baba birlikte olanlarınkinden daha yüksek bulunmuştur. Alp (2019) ve Bozgun ve Pekdoğan'ın (2018) yaptığı çalışmalarda ise bu çalışmada elde edilen bulgulardan farkı bulgular elde edilmiştir. Buna göre bu iki çalışmada, anne-baba birlikteliği durumunun çocukluk çağı travmaları üzerinde bir etkiye sahip olmadığı ortaya konmuştur.

Araştırmada elde edilen verilere göre çocukluk çağı travmalarının algılanan dindarlık düzeyine göre değiştiği görülmüştür. Buna göre dindar değil ve az dindar olanların çocukluk çağı travmaları puanları, dindar ve çok dindar olanların puanlarından daha yüksektir. Bu sonuç Karaçalı ve Korkmaz'ın (2023) elde ettiği sonuçlara yakındır. Onlar çalışmasında, psikolojik iyi oluş ile dindarlık arasında zayıf düzeyde de olsa pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdir. Türker'in (2018: 76) yaptığı araştırmada ise dindarlık ile psikolojik sağlık arasında anlamlı düzeyde bir ilişki tespit edilememiştir.

Araştırma sonucunda varılan bulgulara göre katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyinin bazı sosyo-demografik özelliklere göre değiştiği tespit edilirken bazı sosyo-demografik özelliklere göre değişmediği görülmüştür. Buna göre çalışma sonucu, ahlaki olgunluk düzeyinin cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediğini ortaya çıkarmıştır. Demirci (2014: 88) ve Çakmak'ın (2021: 40) yaptığı araştırmalar bu çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Onların çalışmasında cinsiyet ile ahlaki

olgunluk arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Acuner'in (2004: 72) araştırmasında ahlaki yargının cinsiyete göre değişmediği görülmüştür. Şengün (2008: 124), Kaya (1993: 94-95) ve Kaya ve Aydın'ın (2011: 24) çalışmalarında ise kadınların ahlaki olgunluk düzeyi erkeklerinkinden daha yüksek bulunmuştur.

Çalışma bulguları neticesinde anne-baba birlikteliği değişkeninin ahlaki olgunluk düzeyi üzerinde bir etki oluşturmadığı belirlenmiştir. Yıldırım'ın (2014: 112) yaptığı çalışmada da anne-baba birlikteliği değişkeninin bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır.

Çalışma sonucunda eğitim durumunun ahlaki olgunluk düzeyini etkilediği ortaya çıkmıştır. Buna göre ilköğretim grubunda olanlar; lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü gruplarında olanlardan daha düşük bir ahlaki olgunluk düzeyine sahiptirler. Güvercin'in (2024: 179-181) araştırmasında ise X ve Y kuşaklarından olan ortaöğretim mezunlarının ahlaki olgunluk düzeylerinin, lisans mezunlarının ahlaki olgunluk düzeylerinden daha düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Onun çalışmasında, Z kuşağında eğitim durumunun bir farklılık ortaya çıkarmadığı görülmüştür. Yüksel'in (2012) araştırmasında ön lisans mezunu öğretmenlerin daha yüksek bir ahlaki olgunluk düzeyinde olduğu görülmüştür. Çakmak (2021) ve Köse'nin (2022) araştırma bulgularına göre ise ahlaki olgunluk düzeyi eğitim durumlarına göre değişiklik oluşturmamaktadır.

Son olarak, çalışmada algılanan dindarlık düzeyi değişkeninin ahlaki olgunluk düzeyinde farklılık ortaya çıkardığı belirlenmiştir. Buna göre dindar değil ve az dindar olanlar, dindar ve çok dindar olanlardan daha düşük bir ahlaki olgunluk düzeyine sahiptirler. Başka bir ifade ile dindarlık düzeyi yükseldikçe ahlaki olgunluk düzeyi de yükselmektedir. Çakmak'ın (2021) çalışmasına göre de bu çalışmadaki gibi dindarlık düzeyi yükseldikçe ahlaki olgunluk düzeyi de yükselmektedir. Aynı şekilde Kaya ve Aydın'ın (2011: 34-36) yaptıkları çalışmada da dini inanç düzeyi yükseldikçe ahlaki olgunluk düzeyinin yükseldiği tespit edilmiştir. Ancak Tolunay'ın (2001) yaptığı çalışmada, ahlaki yargı ile dindarlık arasında bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Acuner (2004: 120-121) de algılanan dindarlığın ahlaki yargı üzerinde bir etkisi olmadığını tespit etmiştir.

Ayrıca çalışmada elde edilen yukarıdaki verilere göre aşağıdaki şu önerilerde bulunulabilir:

1. Çocukluk çağı travmalarının önlenmesi için devlet kurumlarının çocukları koruma hizmetleri artırılmalı ve çocukluk çağı travmalarına sebep olan faktörlerin tespiti için bilimsel araştırmalar yapılmalıdır.

2. Çocukluk çağı travmaları ve bunların etkileri okullarda öğretilmeli ve öğretmenlerle öğrencilerde farkındalık oluşturulmalıdır.

3. Toplumda çocukluk çağı travmalarının uzun vadeli etkileri ve ahlaki gelişim üzerindeki muhtemel sonuçları konusunda farkındalık artırmaya yönelik çalışmalar artırılmalıdır.

Beyanlar ve Bildirimler | Statements & Declarations –

Etik Onay | Ethical Approval

Bu çalışma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 26.03.2024 tarihli ve E-87432956-050.99-719080 sayılı kararı ile etik ilkelere ve insan haklarına uygun bulunmuştur.

This study was approved as ethically appropriate by the Ethics Committee for Social and Human Sciences of Süleyman Demirel University with the decision dated 26 March 2024 and numbered E-87432956-050.99-719080.

Araştırma Etiği Beyanı | Research Ethics Statement

Bu çalışma, uluslararası akademik etik ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür.

This study was conducted in accordance with international academic ethical principles.

Bilgilendirilmiş Onam | Informed Consent

Bu çalışma için bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Informed consent was obtained for this study.

Katılım Onayı | Consent to Participate

Bu çalışma için katılımcılardan gönüllü katılım onayı alınmıştır.

Voluntary consent to participate was obtained from all participants in this study.

Yayın Onayı | Consent for Publication

Yazar(lar), bu makalenin yayınlanmasına tam onay vermektedir.

The author(s) give their full consent for the publication of this article in its current form.

Çıkar Çatışması | Conflict of Interest

Yazar(lar), bu makalenin araştırma, yazarlık ve/veya yayını ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

The author(s) declare no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Rekabetçi Çıkarlar | Competing Interests

Yazar(lar), bu araştırmaya ilişkin herhangi bir rekabetçi menfaatlerinin bulunmadığını belirtir.

The author(s) declare that they have no competing interests.

Şeffaflık Beyanı | Transparency Statement

Yazar(lar), çalışmanın tüm aşamalarında şeffaflık ilkesine bağlı kalmışlardır.

The author(s) confirm that transparency principles were followed at all stages of this research.

Finansman | Funding

Bu çalışma herhangi bir finansal destek almamıştır.

This research received no financial support.

Veri Paylaşımı ve Erişilebilirlik | Data Availability & Accessibility

Bu çalışmada elde edilen veriler, katılımcı gizliliğini koruma amacıyla kamuya açık olarak paylaşılmamıştır.

The data obtained in this study have not been made publicly available in order to protect participant confidentiality.

Yazar Katkıları | Author Contributions

Kavramsallaştırma: MM-MNÇ; Literatür Taraması: MNÇ; Veri Toplama: MNÇ; Veri Analizi: MNÇ-MM; Yazım – Taslak: MNÇ-MM; Yazım – Gözden Geçirme – Düzenleme: MM-MNÇ.

Conceptualization: MM-MNÇ; Literature Review: MNÇ; Data Collection: MNÇ; Data Analysis: MNÇ-MM; Writing – Draft: MNÇ-MM; Writing – Review – Editing: MM-MNÇ.

Özgünlük Beyanı | Statement of Originality

Bu makale, sorumlu yazarın Süleyman Demirel Üniversitesi'nde tamamladığı “Çocukluk Çağı Travmalarının Bireylerin Ahlaki Olgunluk Düzeyine Etkileri Üzerine Bir Araştırma: Isparta Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

This article is derived from the corresponding author's master's thesis titled “A Study on the Effects of Childhood Traumas on Individuals' Moral Maturity Levels: The Sample of Isparta”, completed at Süleyman Demirel University.

Çalışma Sınırlılıkları | Study Limitations

Bu araştırmanın bazı metodolojik sınırlılıkları bulunmaktadır ve gelecekteki çalışmalar için öneriler içermektedir.

This study has some methodological limitations and provides recommendations for future research.

Açık Bilim Beyanı | Open Science Statement

Bu çalışma, açık bilim ilkelerine uygun olarak yürütülmüş ve verilerin paylaşımı araştırma etik kuralları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

This study was conducted in compliance with open science principles, and data sharing has been evaluated within the framework of research ethics guidelines.

Erişim Politikası | Access Policy

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı altında yayınlanmıştır.

This article is published under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license.

Telif Hakkı ve Lisans | Copyright & License

Yazar(lar), makalenin telif hakkını elinde tutar ve CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayınlanmasını kabul eder.

Author(s) retain the copyright of their work, which is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license.

Kaynaklar

Acuner, H. Y. (2004). *14-18 yaş arası gençlerde ahlaki yargı gelişimi ve ahlak eğitimi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akcan, G. (2018). Travma sonrası büyüme: Bir gözden geçirme. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 61-70.

Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.

Akyl, A. (2019). *Çocukluk çağı travmaları, bilişsel duygu düzenleme ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi: Diyarbakır ve Mardin örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Alp, A. A. (2019). *Karabük üniversitesi öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının suçluluk utanç duyguları ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Apaydın, H. (2016). *Din psikolojisi terimler sözlüğü*. İstanbul: Bilimkent Yayınları.

Ay, M. F. (2020). Ahlaki olgunluk ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Bilimname*, 2020(43), 349-364.

Bernstein, D. P., Fink, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., Wenzel, K., Ruggiero, J. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *American Journal of Psychiatry*, 151(8), 1132-1136.

Bozgun, K. & Pekdoğan, S. (2018). Öğretmen adaylarının çocukluk dönemi istismar yaşantılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 982-996.

Çakmak, A. H. (2021). *Yetişkinlerdeki dindarlık, ahlaki olgunluk ve ölüm kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Çimen, S. (2020). Öldürmeyen acı güçlendirir mi? Travma sonrası büyüme ve kolektivistik başa çıkma stillerinin ilişkisi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 3(5), 158-174.

Demirci, E. (2014). *Ahlaki olgunluk ve dindarlık arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Duman, N. (2019). Travma sonrası büyüme ve gelişim. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 178-184.

Güleç H., Topaloğlu M., Ünsal D. & Altıntaş M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 112-137.

Güvercin, F. K. (2024). *X, y, z kuşağı tüketicilerinin değer algıları ve ahlaki olgunluk dereceleri ekseninde pazarlama etiğinin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İzgi, Ş. (2020). *Aile içi şiddet, çocukluk çağı travmaları, aleksitimi ve bedenselleştirme arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karaçalı, M. & Korkmaz, S. (2023). Psikolojik iyi oluş, yaşamda anlam ve dindarlık arasındaki ilişkiler. *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(2), 128-147.

Kardaş, F. & Tanhan, F. (2018). Van depremini yaşayan üniversite öğrencilerinin travma sonrası stres, travma sonrası büyüme ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1-36.

Kaya, M. & Aydın, C. (2011). Üniversite öğrencilerinin dini inanç ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 30(30), 15-42.

Kaya, M. (1993). *Bazı kişisel değişkenlere göre üniversite öğrencilerinin ahlaki yargıları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Köklü, N., Büyüköztürk, Ş., & Bökeoğlu, Ö. Ç. (2006). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Köse, E. (2022). *Problemli internet kullanımının ahlaki olgunluk ve öz aşkınlık üzerinden yaş gruplarına göre değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özen, Y. (2017). Psikolojik travmanın insanlık kadar eski tarihi. *The Journal of Social Science*, 1(2), 104-117.

Özgen, F. & Aydın, H. (1999). Travma sonrası stres bozukluğu. *Klinik Psikiyatri*, 1, 34-41.

Peker, E. (2017). *Çocukluk çağı travmaları, yetişkinlik döneminde bağlanma biçimi ve öz anlayış arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şar, V., Öztürk, E. & İkikardeş, E. (2012). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri*, 32(4), 1054-1063.

Şengün, M. (2008). *Lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin bazı kişisel değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şenocak, M. (2023). *18-35 yaş arası bireylerde çocukluk çağı travmaları, psikolojik dayanıklılık ve suça yatkınlık arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Topkapı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Tekin, İ. (2017). Ahlaki olgunluk kavramı üzerine kuramsal bir çözümleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2275-2298.

Tolunay, A. (2001). *The relationship between religiosity, dogmatism, and moral reasoning*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türker, N. Y. (2018). *Yetişkinlerde dindarlık ve psikolojik sağlamlık ilişkisi üzerine bir araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türkgil, B. (2021). *Çocukluk çağı travmaları olan yetişkinlerde çocukluk çağı travmaları, ruminatif düşünce biçimi ve umutsuzluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Yıldırım, Y. (2014). *Ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyi ile sosyal tutumlarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan: Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yöyen, E. G. (2017). Çocukluk çağı travması ve benlik saygısı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 267-282.

Yüksel, G. (2012). *İlköğretim öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançları ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

